

סילבוסים מקוצרים שנה"ל תשע"ז

סמסטר א'

תיאוריות פמיניסטיות ולחקר מגדר – ד"ר שרון הלוי (חובה לשנה א' בלבד)

בקורס נסקור את התפתחותן של תיאוריות פמיניסטיות ממגוון תחומים (הגות פוליטית, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, חקר המוסר, ביקורת הספרות וכד') החל מהמאה ה-18 ועד ימינו. נבחן את השפעתן של תיאוריות מתחומים נוסקים (כגון תיאוריות פוסט-קולוניאליות) לתיאוריות מגדר, כמו כן נדון בהשפעתן של תיאוריות אלו על המחקר האקדמי ונבחן מהם היתרונות והבעיות של ישומן במחקר. הקורס מיועד לתלמידי תואר שני בלימודי נשים ומגדר בלבד.

מגדר ובריאות – ד"ר מאיה מאור (בחירה לשנים א'+ב')

בריאות היא נושא מרכזי המשפיע על איכות החיים, הזהות, יחסי גוף-נפש ומהלך החיים של כלנו. בקורס נלמד לנתח באופן ביקורתי נושאים והיבטים שונים של בריאות הן דרך פרספקטיבה פמיניסטית-אקטיביסטית והן דרך פרספקטיבה אקדמית של לימודי מגדר. ראשית, נכיר מושגי מפתח בסוציולוגיה של בריאות ומגדר: ההבדלים בשימוש במושגים של מין ומגדר בחקר הבריאות, משמעותו של תהליך "המדיקליזציה", כיצד מושגים של בריאות וחולי מובנים חברתית והיסטורית וכיצד יחסי כוח מגדריים עשויים להשפיע על אי-שוויון בבריאות. במהלך הקורס נעסוק בסוגיות אקטואליות הנוגעות למגדר ובריאות, ונלמד לנתח אותן דרך פרספקטיבה מגדרית/פמיניסטית. החלק הראשון של הקורס יעסוק בהבנה של תיאוריות ופרספקטיבות פמיניסטיות שונות לגבי הקשר בין מגדר ובריאות בחמשת העשורים האחרונים. נתמקד הן בגישות קלאסיות והן בגישות עכשוויות. החלק השני של הקורס יעסוק בהשפעה ובמשמעות של מגדר על אי-שוויון בנושאי בריאות שונים. נסיים בדיון ממוקד בסוגיות שונות ייחודיות לנשים.

סמינר ליבה:

הדיון הפמיניסטי באימהות: היבטים פילוסופיים, פסיכולוגיים ותרבותיים – ד"ר שרה כהן שבוט וד"ר חני
ישראלי (סמינר ליבה לשנה א')

בראשיתה של התנועה הפמיניסטית, אמהות ופמיניזם הופיעו כיחידה סותרת. הסתירה הייתה קשורה לתפיסת האמהות כמוסד אשר תפקידו לשמש כלי לדיכוי נשים בידי הפטריארכיה. בעשורים האחרונים, הפמיניזם בונה אט-אט יחס אמביוולנטי ומורכב הרבה יותר כלפי תופעת האמהות, בייחוד על ידי ההבחנה החדשה שבין אמהות כמוסד ואמהות כחוויה. הבחנה זו וההשלכות שלה ניכרות כמעט בכל תחום העוסק באמהות והמושפע מתיאוריות פמיניסטיות, כגון פילוסופיה, פסיכולוגיה ולימודי תרבות. במהלך הקורס נתעמק בעיקר בגלגולו של מושג האמהות בדיון הפסיכואנליטיקאי והפילוסופי. נבדוק את הנטייה להתייחס לאם בתוקף תפקידה (כאובייקט) והקושי להמשיג תיאורטית את האם כסובייקט. נדון בהתייחסות של הפמיניזם הפסיכואנליטי והפילוסופי לאמהות, ונבדוק את השפעת התנועה הפמיניסטית על המשגת האמהות. הקורס מיועד לתלמידי תואר שני בלימודי נשים ומגדר בלבד.

גוף ותנועה: על שיבתו של הגוף בתרבות ובתיאוריה בנות-זמננו – ד"ר שרה כהן שבוט (בחירה לשנה ב')

אחד מהנושאים העיקריים בתיאוריה ובתרבות בשנים האחרונות הינו 'גופניות' ו'זהות גופנית'. תיאוריות רבות מוצאות את עצמן חייבות לעסוק בנושאים אלו כאשר הן מנסות להסביר את ההיסטוריה ואת הסיבות העמוקות לדיכוי ולשליטה של מיעוטים ו"אחרים" למיניהם ואף כאשר הן מנסות ליצור זהויות חדשות, משוחררות ובעלות עוצמה. בעיית הגוף, אם כן, צובעת היום חלק גדול מהדיון במדעי החברה והרוח: השאלה מהו באמת גוף? על מה אנו מדברים כאשר מדברים על 'אני גופני' ומהי המשמעות החברתית, תרבותית והיסטורית של הגוף (וכיצד משמעות זו עצה את היחסים בין סובייקטים) הפכה לשאלה אשר דיסציפלינות שונות כגון פילוסופיה, סוציולוגיה, היסטוריה או לימודי תרבות ואמנות מוצאות כאחת מהמעניינות והמאירות ביותר כיום.

בקורס זה נקרא מאמרים שונים אשר עוסקים בנושא הגוף מפרספקטיבות שונות, בניסיון להבין כיצד לגופניות יש תפקיד מרכזי בבניית זהות וכמיקום ליצירת משמעויות כביטוי ליחסי כוח מחד, או כביטוי להתנגדות לכוח, מאידך

הפרד ומשול: מבט מגדרי על סביבה וחברה – ד"ר עדנה גורנה- לבינגר (סמינר BA בחירה לשנה ב')

במהלך הקורס נכיר לעומק את התיאוריה האקו פמיניסטית, שרואה נושאים מגדריים כנושאים סביבתיים ולהפך. בחלק הראשון של הקורס נלמד על החשיבה האקו פמיניסטית ועל החיבורים בין מגדר וסביבה ונכיר מספר תיאוריות משיקות כמו חשיבה סביבתית ופוסט-קולוניאליזם. נתמקד במיוחד בחשיפת יחסי הכוח בין ה"אני" ל"אחר" ובהבניית נחיתות ה"אחרים" – נשים, טבע וילידים, לעומת הבניית עליונות ה"אנחנו" – גברים, תרבות ומתיישבים. בחלק השני של הקורס נשתמש בחשיבה האקו פמיניסטית על מנת לנתח באופן ביקורתי נושאים עכשוויים שנוגעים לחיי היומיום של כל אחת ואחד מאתנו כמו למשל: צדק סביבתי והקשר לחלוקת משאבי קרקע ומים ולחלוקת נטל מפגעים סביבתיים, קיימות, צרכנות ותרבות הצריכה, תחבורה ציבורית ופרטית, צמחונות ואכילת בשר, סביבה ושלום.

סמסטר ב'

סוגיות מתודולוגיות במחקר מגדרי – ד"ר אורנה בלומן (חובה – שנה א')

מטרת הקורס היא להאיר את חשיבותה של המתודה המחקרית בחקר נשים ואורח חייהן במקומות שונים ובתקופות שונות. בקורס יודגש הקשר בין הבנית ידע בתחומים שונים ובין השיטות בעזרתן הושג ידע זה. בקורס תוצגנה נקודות התורפה של שיטות המחקר ה"מסורתיות" והשפעתן על הבנת מקומן של נשים בתחומי הפעילות השונים ברמת הפרט, הקהילה, והחברה כולה, בספרה הפרטית ובספרה הציבורית. תבחנה פרדיגמות מקובלות של שיטות מחקר "פמיניסטיות", כמותניות ואיכותניות, וינתחו מחקרים בהם נעשה שימוש במתודה פמיניסטית. כמו כן נקדיש תשומת לב לדיון בהשפעתו הכבירה של המחקר המגדרי על התפתחויות מתודולוגיות במחקר. בעבודת הסיכום התלמידים יתנסו במחקר מגדרי. הקורס מיועד לתלמידי תואר שני בלימודי נשים ומגדר בלבד.

מגדר במזה"ת בעת החדשה – בין החיג'אב לתרבוש: נשיות, גבריות והשיח הפמיניסטי במזרח התיכון המודרני- ד"ר שרון מפציר (בחירה שנה א'+ב')

מדוע התרבוש – כיסוי הראש של גברים - שהיה נהוג ברחבי האימפריה העות'מנית נעלם בעשורים הראשונים של המאה ה-20, בעוד החיג'אב - כיסוי הראש (ולעיתים גם הגוף) הנשי על אף שעבר שינויים, ממשיך להיות פריט לבוש רווח בקרב נשים רבות במזרח התיכון? המפתח לשאלה זו מצוי ככל הנראה בתהליכים ותופעות היסטוריות במזרח התיכון במאות ה-19 וה-20 שהשפיעו על ההבניה של גבריות ונשיות ואת ההבדל ביניהם.

הקורס יעסוק באופן בזהויות המגדריות העולות מתוך ההבדל זה בקוד הלבוש ובאופן בו זהויות אלו הושפעו והשפיעו על תהליכים ותופעות שקשורות למודרניזציה במזרח התיכון, כגון הקולוניאליזם והלאומיות. סוגיה מרכזית נוספת שתדון במהלך הקורס בהרחבה היא כיצד זהויות מגדריות אלו קשורות לצמיחתה והתפתחותה של מחשבה הפמיניסטית ולתנועה הפמיניסטית במקומות שונים במזרח התיכון.

שויון מגדרי בשוק העבודה – ד"ר יפעת מצנר- חירותי (בחירה לשנה א'+ב')

הקורס יבחן את ההשפעה של התיאוריות הפמיניסטיות על המשפט והחברה תוך התמקדות בעולם העבודה. שוק העבודה מהווה זירה מרכזית בה המגדר מיוצר ומשועתק ובכך מתעצבות התפיסה, החוויות וההזדמנויות של נשים וגברים. הקורס יציג את התיאוריות המרכזיות שצמחו במסגרת השיח הפמיניסטי תוך בחינת יישומן בחקיקת העבודה, בליטיגציה המשפטית ובפסיקות בתי המשפט השונים. למרות שבמהלך השנים התפתחו החקיקה והפסיקה בתחום איסור אפליית נשים בעבודה, נשים עדיין סובלות מחסמים תרבותיים ומבניים שמונעים מהן להשתלב בשוק העבודה. חלק מהסיבות לכך נעוץ בפער שקיים לעתים בין החוק בספרים לבין היישום בפועל, פער שמצביע על הקושי לשנות בחקיקה נורמות חברתיות מושרשות. הקורס יבחן את מגבלות המשפט וכיצד מגבלות אלה משפיעות על היכולת שלו לקדם שוויון מגדרי בעבודה. יוצגו וייבחנו החוקים ופסקי הדין בנושאים שקשורים לאפלייה בעבודה, כגון: אפליה על רקע מין והורות, פערי שכר בין נשים וגברים, העדפה מתקנת לנשים במשרות בכירות והטרדה מינית בעבודה.

הגברות הגדולות בספרות הצרפתית – הסופר ניר רצ'קובסקי (בחירה שנה א'+ב')

מראשיתה של הספרות הצרפתית, ליוו אותה והשתלבו בה קולות נשיים. סופרות כמו מדאם דה לפאייט, ז'ורז' סאנד, קולט, סימון דה בובואר ומרגריט דיראס לא רק "כתבו ספרות משובחת, אלא השמיעו קול שונה. לעובדת היותן נשים היה חלק מכריע ביצירתן, הן מבחינת מעמדם בחברה ובתרבות השלטת, והן מבחינת נושאי ואופני הכתיבה שלהן". אנינות "אריסטוקרטיות של סלונים ספרותיים, מהפכניות ובורגניות, פמיניסטיות, חלוצות של סגנון וסופרות עכשוויות מאפריקה ועד הקריביים – אי אפשר להבין את הספרות הצרפתית בלי לחפש את האישה.

הקורס יציע, דרך מבחר יצירות מפתח שתורגמו לעברית, היכרות עם כמה מן הסופרות האלה. במקביל להתעמקות ביצירה האינדיבידואלית של כל אחת, ילך ויימתח חוט של כתיבת נשים בין הדורות, מן

המאה השבע עשרה ועד היום.

מגדר, ספורט ומוגבלות - ד"ר מאיה מאור (סמינר בחירה שנה א'+ב')

במדינות מערביות בנות זמנינו, העיסוק בספורט עדיין נתפס כתחום גברי. למרות השינויים שחלו בתפיסות לגבי נשים, גופן של נשים עדיין נתפס כ"מוגבל" או "חלש" בהשוואה לגברים. כיצד התקבלה תפיסתן של נשים כ"מוגבלות"? בחלקו הראשון של הסמינר נרכוש כלים ומושגים בסיסיים בלימודי מוגבלות ולימודי מגדר, על קשרי הגומלין המסועפים ביניהם.

בחלקו השני של הסמינר נדון באופנים בהם תפיסות של הגוף הגברי כגוף נורמלי, ושל ערכים שמזוהים עם גבריות, הדירו נשים או דחקו אותן לשולי הספורט המודרני. נדון בשאלות כגון, מהם האמצעים החברתיים/תרבותיים/כלכליים באמצעותם נשים הופכות לשוליות בספורט מקצועי, ספורט חובבני וייצוגים של ספורט בתקשורת? כיצד קבוצות וארגוני ספורט מהווים כר להתעללות על רקע מגדרי ומיני? והאם יש סימנים ל"גבריות חדשה" בספורט?

בחלקו השלישי והאחרון של הסמינר נדון באפשרויות לשנות את שדה הספורט כדי לאפשר לנשים לפרוץ משוליי השדה אל המרכז.

הגותה של סימון דה בובאר – ד"ר שרה כהן שבוט (סמינר בחירה שנה א'+ב')

סימון דה בובאר הינה אחת מהנציגות החשובות ביותר של מה שניתן לכנות בפילוסופיה "הפנומנולוגיה אקזיסטנציאליסטית". טענתיה אודות הסובייקטיביות *מופנית בהכרח* וכמוגדרת ונבנית מתוך גופניות זו, מהוות פריצת דרך בנוגע להגדרת סובייקטיביות חדשה במסגרת הדיון הפילוסופי המערבי. סובייקטיביות זו איננה עוד אוניברסאלית או נטולת גוף (כפי שהיא הייתה בשביל רוב רובם של הפילוסופים הקלאסיים והמודרניים), אלא שהיא גופנית ביסודה ומכאן קונקרטי, ספציפית ומושפעת כולה מה"סיטואציה" שהגוף מהווה עבורה.

במסגרת הקורס נקרא באופן ביקורתי ופילוסופי בחלקים נבחרים מתוך כתיבתה של דה בובאר, תוך דיון מיוחד בנושא של ה"סובייקטיביות הגופנית". הדגש יושם בדרך בה הרקע הפילוסופי של דה בובאר (בעיקר הפנומנולוגי והאקזיסטנציאליסטי, אך גם המרקסיסטי וההגליאני) השפיע על כתיבתה ובא לידי ביטוי בטקסטים שלה בכלל ובנושא של ה"סובייקטיביות הגופנית" בפרט. נדון, בנוסף, בפרשנויות המגוונות שניתן להטיל על הטקסטים ועל ההשלכות האפשריות של פרשנויות אלו לדיון הפילוסופי-